

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне науково-експертне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-40-25, 255-45-01; факс: 255-41-86

До реєстр. № 3560 від 29.05.2020
Народні депутати України
С. Кузьмініх та інші

ВИСНОВОК

на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення захисту професійної діяльності медичних та фармацевтичних працівників»

Метою законопроекту, як зазначено в пояснювальній записці до нього, є створення правових умов, необхідних для посилення відповідальності за посягання на життя і здоров'я, захоплення як заручника, погрозу або насильство щодо медичних та фармацевтичних працівників у зв'язку з виконанням ними службових та професійних обов'язків.

Для досягнення вказаної мети у законопроекті пропонується: 1) передбачити кримінальну відповідальність за: посягання на життя медичного або фармацевтичного працівника (ст. 348-2 Кримінального кодексу України (далі – КК) у редакції проекту); захоплення медичного або фармацевтичного працівника як заручника (ст. 349-2 КК у редакції проекту); погрозу або насильство щодо медичного або фармацевтичного працівника (ст. 350-1 КК у редакції проекту); 2) встановити кримінальну відповідальність за вищезазначені діяння для осіб у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років (ч. 2 ст. 22 КК у редакції проекту); 3) внести зміни до ст. 77 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», якими надати медичним працівникам бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги, медичним працівникам, які надають первинну медичну допомогу, медичним працівникам, які надають амбулаторну психіатричну допомогу, а також працівникам мобільних бригад паліативної допомоги, право на придбання у власність та використання травматичної зброї для забезпечення власної безпеки під час виконання ними своїх службових або професійних обов'язків.

Головне управління, проаналізувавши поданий законопроект, не може підтримати його прийняття з огляду на наявність наступних зауважень.

1. Пропозиції щодо встановлення особливої кримінальної відповідальності за посягання на життя медичного або фармацевтичного працівника, захоплення медичного або фармацевтичного працівника як заручника, погрозу або насильство щодо медичного або фармацевтичного працівника (ст. ст. 348-2, 349-2, 350-1 КК у редакції проекту) не виглядають

юридично обґрунтованими. Аналіз чинних приписів кримінального законодавства свідчить про достатню кількість заходів для належного реагування у разі вчинення відповідних діянь. Зокрема, якщо перешкоджання реалізації своїх професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником здійснювалось шляхом погрози вбивством або безпосереднім вчиненням насильницьких дій щодо вказаних осіб, то скоєне за наявності підстав слід кваліфікувати за ст. ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження», 122 «Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження», 125 «Умисне легке тілесне ушкодження», 126 «Побої і мордування» та 129 «Погроза вбивством» КК.

У випадку, коли має місце перешкоджання реалізації медичним (фармацевтичним) працівником реалізації своїх службових обов'язків (про це йдеться, зокрема, у ст. 350-1 КК у редакції проекту) шляхом вчинення погрози вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень з метою припинення службової діяльності відповідної особи або зміни її характеру в інтересах того, хто погрожує, умисного нанесення побоїв або заподіяння легкого, середньої тяжкості чи тяжкого тілесного ушкодження, вказані діяння за наявності підстав необхідно кваліфікувати за ст. 350 КК «Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок». У свою чергу, вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим свого службового обов'язку (наприклад, умисного вбивства медичного (фармацевтичного) працівника у зв'язку із виконанням ними своїх службових обов'язків, про яке йдеться у ст. 348-2 КК у редакції проекту) у кримінальному законі виступає як кваліфікуюча ознака складу злочину (див. п. 8 ч. 2 ст. 115 «Умисне вбивство» КК), а також як обставина, яка обтяжує покарання за будь-яке інше кримінальне правопорушення (п. 4 ч. 1 ст. 67 КК).

Крім того, внесення до кримінального законодавства України спеціальних норм (у даному випадку норм, що передбачають відповідальність за посягання на життя медичного або фармацевтичного працівника, захоплення медичного або фармацевтичного працівника як заручника, погрозу або насильство щодо медичного або фармацевтичного працівника) перш за все повинно бути обумовлено підвищеним (або пониженим) рівнем суспільної небезпечності відповідних діянь порівняно з діяннями, що вже передбачені загальними нормами. Натомість, співставлення санкцій ст. 348-2 КК (у редакції проекту) та п. 8 ч. 2 ст. 115 КК дозволяє стверджувати, що за ступенем тяжкості вказані діяння відносяться до категорії особливо тяжких злочинів (див. ч. 6 ст. 12 КК), а, отже, й доповнення КК окремим складом злочину у вигляді посягання на життя медичного або фармацевтичного працівника є недоречним. До того ж, юридично некоректною, на нашу думку, є й пропозиція законопроекту щодо встановлення однакового покарання як за умисне вбивство, так і за його вчинення через необережність, як це буквально пропонується у диспозиції ст. 348-2 КК.

У зв'язку із зазначеним вважаємо, що встановлення окремої (спеціальної) кримінальної відповідальності за посягання на медичного

(фармацевтичного) працівника є надмірною криміналізацією, негативними наслідками якої, зокрема, є створення штучної конкуренції кримінально-правових норм та порушення принципу економії кримінально-правової репресії.

2. Законопроектом пропонується встановити для осіб, які здійснили посягання на життя медичного або фармацевтичного працівника (ст. 348-2 КК у редакції проекту), заподіяли умисне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ч. ч. 2 та 3 ст. 350-1 КК у редакції проекту), захопили медичного або фармацевтичного працівника як заручника (ст. 349-2 КК у редакції проекту), так званий знижений вік кримінальної відповідальності (вказаний вид відповідальності наставатиме з 14 років). Не заперечуючи того, що рівень розумового розвитку особи у віці від 14 до 16 років, вочевидь, є достатньо високим, щоб усвідомлювати суспільну небезпечність вищезазначених діянь, одночасно вважаємо, що встановлення зниженого віку кримінальної відповідальності за вказані кримінальні правопорушення мало би бути належним чином обґрунтоване (наприклад, наведені фактичні дані, що свідчили б про значну поширеність таких діянь саме серед осіб вказаного віку; проаналізована здатність вказаних осіб правильно сприймати покарання, що буде їм призначене за скоєння означених діянь, тощо).

Особливої актуальності дане питання набуває у зв'язку із одночасною пропозицією авторів законопроекту запровадити для окремих запропонованих складів злочинів безальтернативні санкції, що призведе до ситуації, коли особам у віці від 14 до 18 років суд (суддя) має призначати покарання у виді позбавлення волі на певний строк (див. ст. 349-2 КК, ч. 3 ст. 350-1 КК у редакції проекту). Такий підхід викликає занепокоєння, зважаючи на низку нормативно-правових актів, положення яких свідчать про необхідність зменшення випадків застосування до засуджених такого виду покарання, як позбавлення волі, особливо, якщо мова йде про неповнолітніх осіб. Так, у ст. 2 Правил ООН щодо захисту неповнолітніх, позбавлених волі, від 14.12.1990 йдеться про те, що «позбавлення неповнолітнього волі має застосовуватися як крайній захід впливу і протягом мінімального необхідного періоду часу; позбавлення волі повинно обмежуватися винятковими випадками для виконання вироку суду після засудження за найнебезпечніші види правопорушень» (див. п. п. 1, 2). Про доцільність зменшення випадків призначення покарання у виді позбавлення волі та розширення можливості застосування до неповнолітніх покарань, не пов'язаних з ізоляцією, шляхом доповнення наявного переліку, а також удосконалення практики застосування існуючих покарань йдеться також у Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 № 276/2015, та у Національній стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1027-р.

Окрім того, поза увагою суб'єктів права законодавчої ініціативи залишився й той факт, що не всі види кримінальних покарань можуть бути застосовані до неповнолітніх. Так, виходячи з приписів ст. 98 КК до неповнолітніх, зокрема, не застосовуються такі види покарань, як обмеження волі та довічне позбавлення волі, про які йдеться у санкціях ст. 348-2 КК, ч. ч. 1 та 2 ст. 350-1 КК (у редакції проекту). До того ж, навіть ті види кримінальних покарань, що застосовуються до неповнолітніх, мають свої особливості. Наприклад, арешт, про який згадується у санкції ч. 1 ст. 350-1 КК (у редакції проекту), не може бути призначений особам, які на момент постановлення вироку не досягли 16-річного віку (див. ст. 101 КК). Виходячи із зазначеного, можна констатувати, що переважна більшість запропонованих у проекті санкцій відповідних статей (частин статей) кримінального закону не адаптовані для їх застосування до правопорушників у віці від 14 до 16 років.

3. Не зовсім зрозумілим є підхід законопроекту щодо внесення запропонованих змін до розділу XV Особливої частини КК. Адже загальним об'єктом кримінальних правопорушень, відповідальність за вчинення яких передбачена розділом XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів» Особливої частини КК, є нормальна діяльність зазначених органів, їх авторитет, а вже додатковим може бути життя та здоров'я службовців, їх права. У свою чергу, об'єктом запропонованих проектом складів кримінальних правопорушень є життя, здоров'я, а також майнові права медичних та фармацевтичних працівників.

4. Зі змісту законопроекту та супровідних документів до нього незрозуміло, чим обумовлено надання права медичним працівникам придбавати у власність пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії (абз. 2 п. «п» ч. 1 ст. 77 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» у редакції проекту). Саме по собі закріплення права *придбавати* вказані пристрої не здатне забезпечити безпеку медичних працівників, основним завданням яких, насамперед, є надання кваліфікованої медичної допомоги. Крім того, належне використання пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, вимагає забезпечення навчання користуванню такими засобами та дотриманню спеціальних правил поведінки з ними. При цьому, вказане питання у поданому проекті не регулюється.

Окрім цього, недоречним і незрозумілим з точки зору його правової мети виглядає припис про те, що «відповідальність за скоєння злочину проти медичного або фармацевтичного працівника прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу» (абз. 1 п. «п» ч. 1 ст. 77 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» у редакції проекту).

5. Звертаємо увагу на те, що 11 червня 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури внесення змін» від 19.05.2020 № 619-IX (далі – Закон № 619-IX), яким, у тому числі, внесено зміни до КК. Зокрема, відповідно до ч. 6 ст. 3 КК (у редакції Закону № 619-IX) «зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення». Проте у законопроекті пропонується внести зміни не тільки до КК, а й до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», що суперечить зазначеним вище положенням чинного законодавства України про кримінальну відповідальність.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: В. Попович, Є. Корнієнко

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ТИХОНЮК СВІТЛАНА АНДРІЇВНА
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA104000000733B42008E588D01
Дійсний до: 27.05.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 16/3-2020/178995 від 07.10.2020

228810